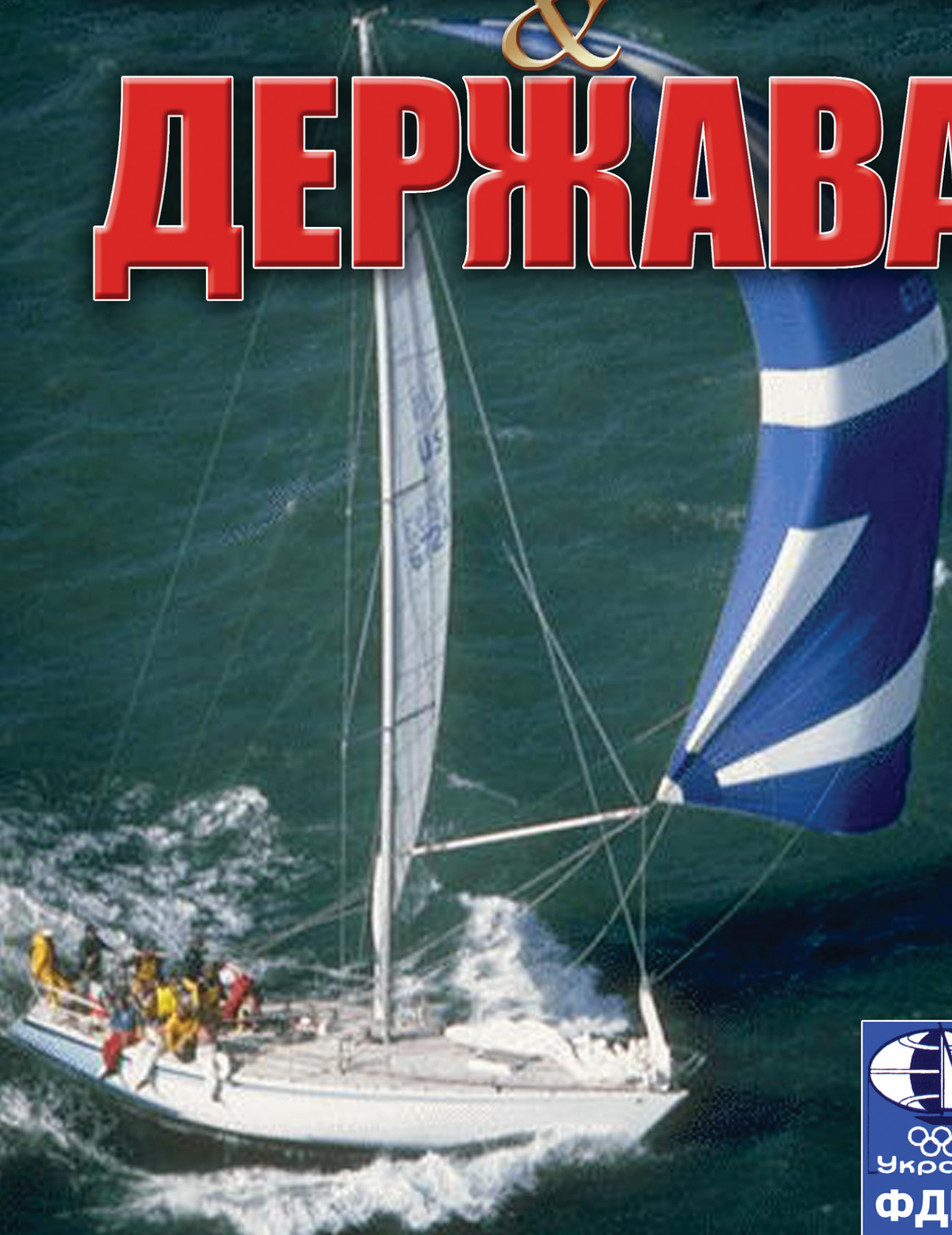

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 12 грудень 2021 р.

ЕКОНОМІКА & ДЕРЖАВА

Денисенко Микола Павлович, головний редактор, доктор економічних наук, професор, професор кафедри смарт-економіки, Київський національний університет технологій та дизайну

Федоренко Станіслав Валентинович, заступник головного редактора, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри охорони праці і навколишнього середовища КНУБА, академік академії будівництва України

Кучеренко Ганна Борисівна, відповідальний секретар

Андрущенко Катерина Анатоліївна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки та підприємництва, ДВНЗ «Київський національний політехнічний інститут імені Вадима Гетьмана».

Гармідер Лариса Дмитрівна, доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки промисловості та організації виробництва, ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Гайдуцький Павло Іванович, доктор економічних наук, професор, академік Національної аграрної академії наук, директор Інституту стратегічних оцінок Президентського фонду Леоніда Кучми «Україна»

Гайдуцький Андрій Павлович, доктор економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки і маркетингу, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Гайдуцький Іван Павлович, доктор економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Гнатєва Тетяна Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування, Одеський державний аграрний університет

Каткова Наталя Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент,

професор кафедри обліку і економічного аналізу, Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

Качула Світлана Валентинівна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Князевич Анна Олександрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту, Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»

Кожм'якіна Світлана Миколаївна, доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри теоретичної і прикладної економіки, Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

Козловський Сергій Володимирович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки, Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

Лозинський Дмитро Леонідович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, Державний університет «Житомирська політехніка»

Лутай Лариса Анатоліївна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Mangirdas Morkunas (Мангірдас Моркунас), Doctor of Philosophy in Management and business administration Associate professor, Head of Logistics Management study program, Mykolas Romeris University, Vilnius, Lithuania

Мельник Альона Олександрівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та сфери обслуговування, Київський національний університет технологій та дизайну

Надрага Василь Іванович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри управління персоналом та економіки праці, Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

Ніколюк Олена Володимирівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту і логістики, Одеська національна академія харчових технологій

Пантелєєва Наталя Миколаївна, доктор економічних наук, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи, Черкаський навчально-науковий інститут Державного вищого навчального закладу «Університет банківської справи»

Резнікова Наталя Володимирівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Руженський Микола Мусяйович, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту, Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

Сазонь Ігор Леонідович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Сардак Сергій Едуардович, доктор економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Трусова Наталя Вікторівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Таврійський державний агротехнологічний університет, м. Мелітополь

Тульчинська Світлана Олександрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки і підприємництва, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Фролова Тетяна Олександрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних фінансів, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Чертко Людмила Андріївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Чирва Ольга Григорівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу, менеджменту та управління бізнесом, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Чорна Людмила Олександрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри управління та адміністрування, Житомирський інститут ПРАТ «ВНЗ «Межрегіональна академія управління персоналом»

Халатур Світлана Миколаївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Яременко Людмила Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Ярошевська Оксана Володимирівна, доктор економічних наук, професор кафедри економіки, Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК

(постанова президії ВАК України від 27 травня 2009 р. № 1-05/2, наказ Міністерства освіти і науки України № 1081 від 29.09.2014 р.)
Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019 р.

(Категорія «Б»).
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

ІНДЕКСАЦІЯ ВИДАННЯ В НАУКО-МЕТРИЧНИХ БАЗАХ:

- Index Copernicus (IC);
- SIS;
- Google Scholar.

Свідоцтво КВ № 9144,
від 09.09.2004 року

ISSN 2306-6806

Передплатний індекс: 01751

Адреса редакції:

м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29

Поштова адреса:

04112, м. Київ, вул. Дорогожицька,
18, к. 29

Телефон: (044) 223-26-28, 537-14-33

Телефон/факс: (044) 458-10-73

E-mail: economy_2008@ukr.net

www.economy.in.ua

Засновники:

Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України,

ТОВ "Редакція журналу

"Економіка та держава"

Видавець:

ТОВ "АКС Центр"

Передрукування дозволяється лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.

Рекомендовано до друку Вченою Радою
ІПК ДСЗУ 30.12.21 р.

Підписано до друку 30.12.21 р.

Формат 60x84 1/8, Ум. друк. арк. 27,1.
Наклад — 1000 прим.

Папір крейдований, друк офсетний.

Замовлення № 3012/3.

Віддруковано у ТОВ «АКС центр»

м. Київ, пров. Куренівський, 17

Тел. (044) 537-14-34

У НОМЕРІ:

Економіка та держава № 12/2021

Економічна
наука

<u>Скрипник С. В., Обіхог С. В., Вербівська Л. В.</u> Зайнятість в умовах цифрової економіки	4
<u>Нагточій І. І., Ревенко Н. Г., Пулянович О. В.</u> Управління витратами підприємств як джерела їх інноваційного розвитку	10
<u>Карпук А. І., Кватирко О. М., Гордійчук А. І.</u> Підвищення конкурентоспроможності лісогосподарських підприємств багатолісного регіону: ключові напрями, механізми та інституціональні форми	17
<u>Дунська А. Р., Бондаренко О. А.</u> Управління сталим розвитком підприємств оборонно-промислового комплексу України ..	23
<u>Гринько Т. В., Гвініашвілі Т. З., Алещенко В. І.</u> Стратегічне управління як елемент організаційно-економічного механізму забезпечення економічної стійкості підприємства	30
<u>Двуліт З. П., Петрова Я. Ю.</u> Типи конфліктів персоналу та шляхи їх вирішення в діяльності підприємства	35
<u>Петренко В. С., Карнаушенко А. С., Танклевська М. С.</u> Кредитування як основне джерело фінансування молодіжного підприємництва	41
<u>Кравчук Ю. Г., Войтко С. В.</u> Формування і реалізація стратегій розвитку Індустрії 4.0 у міжнародному контексті	48
<u>Волошко Н. О.</u> Корпоративне управління в умовах глобалізації міжнародних економічних відносин: модель становлення та розвитку	54
<u>Аверчева Н. О.</u> Напрями підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання виноградарсько-виноробного підкомплексу	59
<u>Штань М. В.</u> Інституційний вимір державної політики протидії наслідкам глобальної пандемії	65
<u>Онешко С. В.</u> Методологічні засади формування моделі реалізації промислової політики України в контексті підвищення економічного потенціалу	70
<u>Шевченко І. О.</u> Державний фінансовий аудит інвестиційних проєктів як елемент державного фінансового контролю	78
<u>Шірінов Б. Г.</u> Роль методів логістичного аналізу у системі управління ресурсами підприємств	83
<u>Михайлов С. В.</u> Моделювання стратегій управління суб'єктів підприємництва в умовах діджиталізації ...	87
<u>Марусяк Н. Л.</u> Фінансовий механізм підприємства та напрями його удосконалення в сучасному економічному середовищі	94
<u>Дідур К. М., Дмитрюк С. П.</u> Економічні аспекти соціального страхування населення	98
<u>Волківська А. М., Осовська Г. В., Семенюк Т. В., Аксьонова О. В., Ніколайчук С. В.</u> Оцінка індикаторів та факторів впливу на управління зайнятістю населення Житомирської області	104
<u>Желобицький Я. К., Лагутін В. Д.</u> Стан ціннісних пріоритетів в економіці України	112
<u>Гафарова Рена Абульфаз кизи</u> Розробка індустріально-інноваційної програми розвитку зовнішньої торгівлі Азербайджану	117
<u>Корнецький А. О.</u> Еволюція підприємництва та його типологія	122
<u>Гринюк Н. А., Спірігонов Д. С.</u> Теоретичні підходи до функціонування міжнародних логістичних систем	130
<u>Хмелевський Д. О.</u> Сучасні аспекти та стратегії розвитку бізнесу	135
<u>Северин М. А.</u> Аналіз комунікаційно-аналітичного забезпечення маркетингу вітчизняних підприємств в умовах інформатизації	139
<u>Сиволап І. М.</u> Укладання договорів про попереднє ціноутворення як запорука уникнення спорів	146

CONTENTS:

Ekonomika derzhava № 12 / 2021

Economy

<u>Skrypnyk S., Obikhod S., Verbiivska L.</u> EMPLOYMENT IN A DIGITAL ECONOMY	4
<u>Nadtochy I., Revenko N., Pulianovych O.</u> COST MANAGEMENT OF ENTERPRISES AS A SOURCE OF THEIR INNOVATIVE DEVELOPMENT	10
<u>Karpuk A., Kvatyrko O., Gordiychuk A.</u> IMPROVING THE COMPETITIVENESS OF FORESTRY ENTERPRISES IN A MULTI-FOREST REGION: KEY DIRECTIONS, MECHANISMS AND INSTITUTIONAL FORMS	17
<u>Dunska A., Bondarenko O.</u> MANAGEMENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES OF THE DEFENSE-INDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE	23
<u>Grynko T., Hviniashvili T., Aleshchenko V.</u> STRATEGIC MANAGEMENT AS AN ELEMENT OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM TO ENSURE ECONOMIC SUSTAINABILITY OF THE ENTERPRISE	30
<u>Dvulit Z., Petrova Ya.</u> TYPES OF PERSONNEL CONFLICTS AND WAYS OF THEIR RESOLUTION IN THE ACTIVITY OF THE ENTERPRISE	35
<u>Petrenko V., Karnaushenko A., Tanklevska M.</u> LENDING AS A MAIN SOURCE OF FUNDING YOUTH ENTREPRENEURSHIP	41
<u>Kravchuk Y., Voitko S.</u> FORMATION AND IMPLEMENTATION OF INDUSTRY 4.0 DEVELOPMENT STRATEGIES IN THE INTERNATIONAL CONTEXT	48
<u>Voloshko N.</u> CORPORATE GOVERNANCE IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS: A MODEL OF FORMATION AND DEVELOPMENT	54
<u>Avercheva N.</u> DIRECTION OF INCREASING EFFICIENCY OF MANAGEMENT ENTITIES ACTIVITIES OF VITICULTURE AND WINEMAKING SUB COMPLEX	59
<u>Shtan M.</u> INSTITUTIONAL DIMENSION OF GOVERNMENT POLICY OF COUNTERACTING CONSEQUENCES OF THE GLOBAL PANDEMIC	65
<u>Oneshko S.</u> METHODOLOGICAL BASICS OF FORMATION THE IMPLEMENTATION MODEL OF INDUSTRIAL POLICY OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF INCREASING ECONOMIC POTENTIAL	70
<u>Shevchenko I.</u> STATE FINANCIAL AUDIT OF INVESTMENT PROJECTS AS AN ELEMENT OF PUBLIC FINANCIAL CONTROL	78
<u>Shirinov B.</u> THE ROLE OF LOGISTICS ANALYSIS METHODS IN THE ENTERPRISE RESOURCE MANAGEMENT SYSTEM	83
<u>Mykhailov S.</u> MODELING OF PERSONNEL MANAGEMENT STRATEGIES OF BUSINESS ENTITIES IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION	87
<u>Marusiak N.</u> FINANCIAL MECHANISM OF THE ENTERPRISE AND DIRECTIONS OF ITS IMPROVEMENT IN THE MODERN ECONOMIC ENVIRONMENT	94
<u>Didur K., Dmitryuk S.</u> ECONOMIC ASPECTS OF SOCIAL INSURANCE OF THE POPULATION	98
<u>Volkivska A., Osovska G., Semenyuk T., Aksonova O., Nikolaychuk S.</u> ASSESSMENT OF INDICATORS AND INFLUENCE FACTORS ON EMPLOYMENT MANAGEMENT ZHYTOMYR REGION	104
<u>Zhelobytsky Y., Lagutin V.</u> VALUE PRIORITIES STATE IN THE UKRAINE ECONOMY	112
<u>Gafarova Renah Abulfaz kyzi</u> DEVELOPMENT OF AN INDUSTRIAL-INNOVATIVE PROGRAM FOR THE DEVELOPMENT OF FOREIGN TRADE OF AZERBAIJAN	117
<u>Kornetsky A.</u> EVOLUTION OF ENTREPRENEURSHIP AND ITS TYPOLOGY	122
<u>Hrynyuk N., Spiridonov D.</u> THEORETICAL APPROACHES TO THE FUNCTIONING OF INTERNATIONAL LOGISTICS SYSTEMS	130
<u>Khmelevskiy D.</u> MODERN ASPECTS AND BUSINESS DEVELOPMENT STRATEGIES	135
<u>Severyn M.</u> ANALYSIS OF COMMUNICATION-ANALYTICAL SUPPORT OF MARKETING OF DOMESTIC ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF INFORMATIZATION	139
<u>Syvolap I.</u> CONCLUSION OF PREVIOUS PRICING AGREEMENTS AS A GUARANTEE OF DISPUTE AVOIDANCE	146

*С. В. Скрипник,
д. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: 0000-0003-3004-6117*

*С. В. Обіход,
к. е. н., доцент кафедри цифрової економіки та міжнародних економічних відносин,
Державний університет "Житомирська політехніка"
ORCID ID: 0000-0002-0067-8394*

*Л. В. Вербівська,
к. е. н., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID ID: 0000-0002-2768-9157*

DOI: 10.32702/2306-6806.2021.12.4

ЗАЙНЯТІСТЬ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

*S. Skrypnyk,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation,
Kherson State Agrarian and Economic University*

*S. Obikhod,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Digital Economics
and International Economic Relations, Zhytomyr Polytechnic State University*

*L. Verbivska,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Business, Trade
and Stock Exchange Operations, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

EMPLOYMENT IN A DIGITAL ECONOMY

Статтю присвячено дослідженню зайнятості в умовах цифрової економіки. Предметом дослідження є рівень зайнятості населення України та рівень його цифрових компетенцій. Мета дослідження полягає у розробленні заходів з удосконалення рівня зайнятості України на базі дослідження поточного стану рівня зайнятості в умовах цифровізації. Дослідження проводиться на базі вивчення теоретичного підґрунтя, а також опитуваннях, що здійснювані Міністерством цифрової трансформації та Центром Разумкова у напрямі формування ринку зайнятості в Україні. За результатами дослідження було проаналізовано поточний рівень зайнятості населення України та визначено його загальну спадаючу тенденцією через збільшення автоматизованих виробничих процесів. Разом з тим ринок праці не відповідає сучасним запитам виробництва, оскільки не має достатнього рівня цифрових компетенцій, тобто навичок, які дозволили б потенційному працівникові отримати місце праці на підприємстві, що використовує автоматизовані засоби виробництва. Аналіз показав, що передумови для розвитку рівня цифрових компетенцій серед населення створені, зокрема, в Україні більшість населення має доступний рівень інформаційного забезпечення. Однак ці технології в основному не використовуються населенням для того, щоб покращити свій рівень кваліфікації. Це пояснюється тим, що не все населення має інноваційний та творчий потенціал, а тому його потрібно стимулювати для розвитку. Основним відповідальним органом за формування такого потенціалу є держава через державну політику розвитку зайнятості. В статті запропоновано напрями щодо вирішення питання зайнятості серед населення, що стосуються як розвитку ринку праці, так і розвитку трудових ресурсів. Вагоме місце серед цих заходів має стимулювання підприємницької діяльності у інноваційних сферах, формування сприятливого клімату для розвитку інноваційного бізнесу. Результати дослідження мають важливе наукове та практичне значення, оскільки дозволяють отримати діючі інструменти та напрями формування державної політики у сфері зайнятості. Новизна дослідження полягає у розробленні рекомендацій формування державної політики з розвитку зайнятості населення України.

This article is devoted to the study of employment in the digital economy. The subject of the research is Ukrainian employment and population digital competencies levels. The study aims to develop improving measures of employment in Ukraine based on a study of the current state of employment in the context of digitalization. The research is conducted on studying the theoretical basis and a survey organized by the Ministry of Digital Transformation and the Razumkov Center about the employment market in Ukraine. According to the study results, the current level of employment of the population of Ukraine was analyzed, which shows a general declining trend due to the increase of automated production processes. However, the labor market does not meet modern production demands, as it does not have a sufficient level of digital competencies — the skills allowing a potential employee to get a job in a company that uses automated means of production. The analysis showed that the preconditions for developing digital competencies among the population had already been created. In particular, in Ukraine, the majority of the population has an accessible level of information support. However, these technologies are generally not used by people to improve their skills. This is due to the fact that not all the population has innovative and creative potential. Therefore it should be stimulated for development. The main responsible body for the formation of such a possibility is the state and state employment policy. The article proposes directions for solving the issue of employment among the population, which concerns both the development of the labor market and labor resources. An important place among these measures is the stimulation of entrepreneurial activity in innovative spheres, the formation of a favorable climate for the development of creative business. The study results are of great scientific and practical importance, as they allow to obtain effective tools and directions for the formation of state policy in the field of employment. The study's novelty is to develop recommendations for the construction of state policy to develop employment in Ukraine.

*Ключові слова: цифрові компетенції, ринок зайнятості, безробіття, інновації.
Key words: digital competencies, employment market, unemployment, innovations.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Зайнятість є актуальною проблемою не лише для України, але і для багатьох країн, у тому числі розвинених. Передусім це пов'язано зі стрімким технологічним розвитком, який вимагає достатньо високого рівня кваліфікації та володіння цифровими технологіями серед населення. Сьогодні можна стверджувати, що найбільш гостро проблема зайнятості стоїть для тих країн, які перейшли на автоматизовані процеси виробництва. Це розвинені країни, що мають високий рівень інноваційного потенціалу, однак не мають достатньо трудових ресурсів на місцевих ринках для того, щоб цей потенціал реалізувати повною мірою.

На жаль, практика показує, що якість освіти та динаміка її розвитку по всьому світу не відповідає сучасним запитам виробництв та сервісів, а тому, незважаючи на те, що на ринку праці є велика кількість незайнятого населення, підприємства не можуть підібрати достатньо кваліфікованого персоналу для того, щоб розвиватися без перешкод. У цьому випадку питання вирішуються завдяки тим же цифровим технологіям та розвитку глобального інформаційного ринку, який дозволяє знайти необхідний трудовий ресурс у будь-якому куточку світу. Таким чином, наявність цифрових технологій стимулює процеси зайнятості, однак основним дестимулюючим чинником є невміння ними користуватися.

Сьогодні Україна відноситься до тих країн, які впроваджують у свої виробничі процеси засоби автоматизації, а тому дуже важливою, а часто і основною умовою зайнятості для багатьох галузей, є наявність у претендентів на отримання роботи цифрових компетенцій. Якщо ще десяток років тому люди без цифрових компетенцій могли виконувати звичайні виробничі та господарські процеси, то сьогодні навіть торгівля в кіоску не обходиться без цифрових компетенцій, оскільки вимагає роботи із касовим апаратом, а сучасне виробництво без комп'ютеризації та автоматизації витісняється із ринку.

Останні статистичні дані показують, що близько 53% українців працездатного віку мають цифрові навич-

ки на рівні нижче базового, а це означає, що вони не можуть формувати ринок праці для сучасних виробничих процесів та сфери послуг. Окрім того, 15% взагалі не мають цифрових навичок, а це означає що вони можуть займатись лише тими видами діяльності, котрі взагалі не потребують комп'ютеризації. Ця статистична інформація підтверджує актуальність дослідження як на науковому, так і на практичному рівні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання зайнятості є широко досліджуваним серед вітчизняних та іноземних науковців. У роботах С.І. Бандура, В.М. Петюха, А.М. Колота, Ю.М. Маршавіна, Г.І. Чепурко досліджуються теоретико-методологічні та прикладні аспекти формування зайнятості населення України. Зокрема, В. М. Петюх вважає, що зайнятість є сукупністю економіко-соціальних, правових та інших відносин, пов'язаних із забезпеченням працездатного населення робочими місцями та їх залученням до суспільно корисної діяльності з метою доходу [2, с. 69]. А. М. Колот визначає занятість населення компонентом трудової сфери, яка забезпечує реалізацію соціально важливих функцій та задоволення потреб соціуму у реалізації права громадян на працю та забезпеченні роботою активного населення [3, с. 10]. При цьому сучасні вітчизняні автори вже чітко прослідковують проблему зайнятості, пов'язану із цифровізацією, а тому виділяють ефективну зайнятість, яка спрямована на інтенсифікацію економічного зростання, та раціональне використання людського капіталу [4, с. 408], та неефективну, яка виконує підтримуючу функцію виробництв із традиційними засобами виробництва. Ю.М. Маршавін підкреслює, що сучасний ринок праці поки що базується на застарілих з технологічного погляду робочих місцях, що спричиняє великі втрати робочого часу і низьке завантаження виробничої потужності [5, с. 11]. Це свідчить про те, що формування якісних трудових ресурсів є основним чинником розвитку економіки та забезпечення соціального розвитку, що визначено у роботі Г.І. Чепурко.

Також достатньо наукових праць є присвяченими особливостям цифрової економіки. При цьому концептуальні основи цифрової економіки досліджував А.В. Бабкін [12], перспективи розвитку цифрової економіки та її вплив на систему заходів регулювання національного ринку праці, досліджувала Н.А. Азьмук [13], прикладними проблемами займалися В.П. Купріяновський [14]. Однак при достатній кількості наукових праць, присвячених теоретико-методологічним аспектам зайнятості населення, та формуванню цифрової економіки, недостатньо уваги приділяється зайнятості в умовах цифрової економіки. Саме це підтверджує наукову значимість цього дослідження.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — розробити заходи з удосконалення рівня зайнятості України на базі дослідження поточного стану рівня зайнятості в умовах цифровізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Термін цифрова економіка почав використовуватися у науці з 1995 року американським вченим Н. Негропonte [10]. Разом з цим поняття не має однозначного трактування. Багато дослідників в Україні, зокрема Г. Коломиєць та Ю. Глюшач вважають, що в основі цифровізації є знання, інформація та Інтернет. Слушною є позиція і авторів, що вважають діджиталізацією оцифрування або автоматизацію обсягів знань і дослідження даних, що зумовлює зміни у господарюванні [11]. Розвиток цифрової економіки вимагає розвитку цифрових компетенцій серед населення, які з кожним роком мають все більше значення у можливому працевлаштуванні. Що стосується цифрових компетенцій як основного інструменту розвитку цифрової економіки, то тут також немає чітко вираженої думки.

Якщо звернутися з питанням "Що таке цифрові компетенції?" до населення України, то більшість опитаних сприймає під цифровою грамотністю вміння користуватися пристроями для особистих та професійних потреб. Також значна частина опитаних вважає що цифрова грамотність передбачає здатність швидко орієнтуватися як працювати з новими програмами технікою та сервісами, а також знання того яким чином користуватися різними видами пристроїв. Разом з цим науковці вважають, що цифрові компетенції відображають сукупність здібностей особливого характеру, що необхідні для вільного використання комп'ютерної техніки та цифрових технологій для досягнення цілей у особистому та професійному житті. Це не лише знання, що має відношення до технічних навичок, а й стиль життя, що відображений у соціальних та емоційних аспектах роботи і життя в цифровому середовищі [1].

Як зазначалося, цифрові компетенції є основою автоматизації виробничих процесів та модернізації економіки, саме вони і поєднанні із високим рівнем кваліфікації дозволяють населенню швидше отримати високооплачувану роботу. На сьогодні характерною рисою розвитку зайнятості населення в сучасних умовах є абсолютне скорочення чисельності зайнятих (див. рис. 1). Якщо у 2012 р. вона становила 20,3 млн осіб, у 2019 р. — 16,6 млн осіб, то станом на IV квартал 2020 р. кількість зайнятого населення у віці 15 років і старше та віком 15—70 років становила по 15,7 млн осіб, а рівень безробіття склав 10,1% робочої сили відповідного віку [7].

На думку вітчизняних вчених, скорочення зайнятості населення спричинене зменшення обсягів виробництва промислової продукції. Відповідно до даних Міністерства фінансів України, індекс промислової продукції знизився впродовж 2017—2019 року з 97,1 до 91,7%. Однак у 2020 році індекс промислового виробництва покращив своє значення і склав 104,5%, що свідчить про поступове прискорення розвитку.

Водночас у таких галузях як верстатобудування, виробництво роботів та засобів автоматизації й надалі відбувається спад, а деякі виробничі підприємств взагалі вимушені згорнути свою діяльність через брак спеціалістів. Останніми роками негативний вплив на зайнятість населення має і пандемія COVID-19, яка внаслідок карантинних обмежень зупинила багато підприємств сектору обслуговування. Багато з підприємств вимушені повністю ліквідуватися через неможливість утримувати персонал.

Соціологічне дослідження, що було проведено Центром Разумков у 2020—2021 році показало, що люди розуміють факт того, що саме пандемічна криза посилює проблему зайнятості. Підтверджує цей факт і статистика: якщо рівень безробіття станом на початок 2019 року складав 7,8%, то у четвертому кварталі 2020 року він склав 10,1% [7]. При цьому відповідно до досліджень Центру Разумкова, 17% робочої сили на піку карантину перебували у стані прихованого безробіття, тобто працівники були вимушені піти у відпустки за свій рахунок [9].

У таких реаліях для того, щоб вирішити проблеми зайнятості в умовах цифровізації, необхідно здійснювати заходи із модернізації робочої сили, що дозволить не тільки забезпечити достатній рівень зайнятості в економіці, але і створити додаткові робочі місця. Ці заходи повинні здійснюватися як з ініціативи населення, яке повинно було би розуміти джерело проблеми, так і зі сторони держави, що повинна вести політику зайнятості таким чином, щоб на ринку праці була достатня кількість працівників, котрі задовольнятимуть потреби економіки. При цьому потрібно розглядати державні заходи не тільки як політику зайнятості, але і як фундаментальне

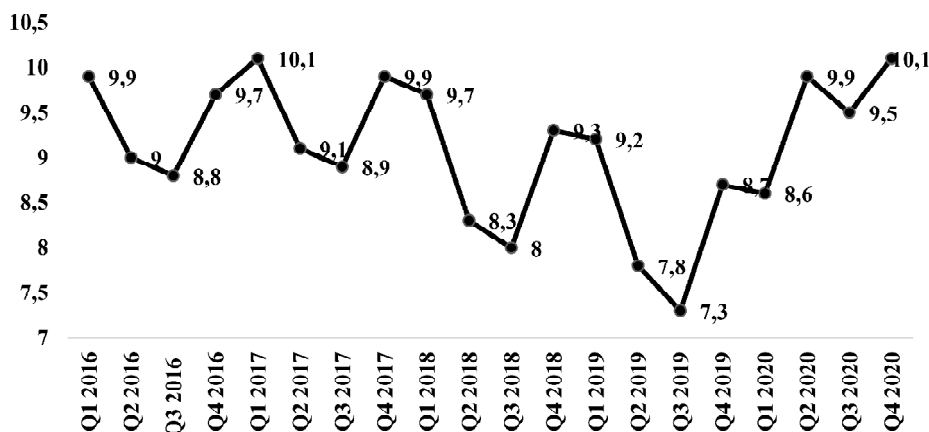

Рис. 1. Рівень безробіття населення України віком 15–70 рр.

Джерело: [7].

політико-економічне трансформаційне перетворення економіки, що призводить до економічного зростання та зростання конкурентної значимості країни серед інших країн. Основні державні роботи в межах політики зайнятості повинні бути орієнтованими на формування інноваційної моделі економічного розвитку, чого можна досягнути тільки завдяки підвищенню рівня цифрових компетенцій.

Щорічно Міністерство цифрової трансформації України звітує про рівень цифрової грамотності в Україні. Це дозволяє оцінити поточний стан цифровізації населення та його готовності до формування нової, інноваційної економіки.

На сьогодні існує чимало наукових та практичних доказів, що доєднання до Інтернету стимулює підвищення професійних якостей працівників. Інтернет є по-лем для отримання нескінченного потоку інформації з різних куточків світу, при цьому дану інформацію є можливість критично вивчати без упередженої думки чи під тиском. Сьогодні Інтернет активно поширює знання серед усіх верств населення, починаючи від школярів, закінчуючи професіоналами, що шукають відповідей на специфічні та часом складні запитання. Проте, незважаючи на те, що в Україні Інтернет є цілком доступним для 86% громадян, тільки незначна частина людей використовують його для підвищення своєї кваліфікації чи для навчання. Водночас статистика показує, що українці проводять в інтернеті близько двох годин на добу, а молодь у віці від 10 до 17 років — близько трьох годин на добу у робочі дні. На вихідних як доросле населення, так і молодь проводять в Інтернеті значно більше часу. При цьому більша частина часу іде не на розвиток, а на комунікації та отримання інформації [8].

Водночас існує значна частина населення, що з користю для свого професійного розвитку використовує сучасні засоби цифровізації. Найбільше розвинені цифрові навички є у населення із найбільш розвиненим бізнес-середовищем. Тобто чим більший рівень пропозиції робочих місць на ринку праці, тим більше у даному ринку зосереджується населення, що має достатній рівень цифрової грамотності. Зокрема, найбільше людей, які мають цифрові навички зосереджені у північному та південному регіоні (Київ та Оdesa). Достатній високий рівень цифрових навичок мають і жителі східних регіонів. Найнижчим є рівень цифрових навичок серед населення західних регіонів України. Також необхідно зазначити, що у містах люди значно краще володіють цифровими навичками, чим у селах.

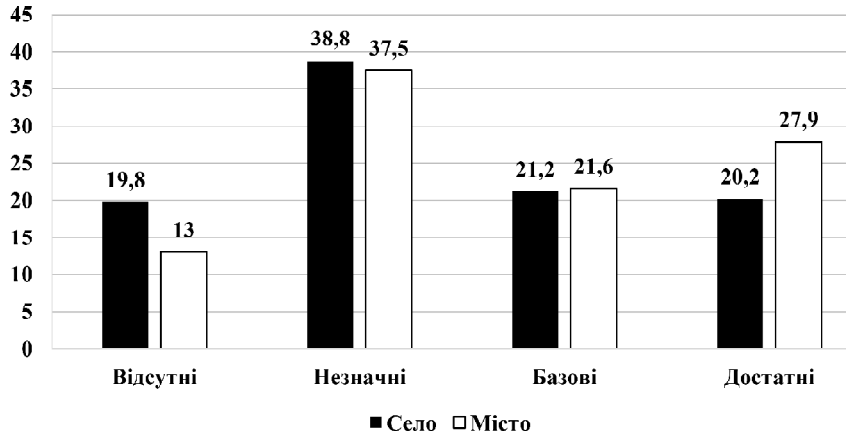

Рис. 2. Порівняння рівня володіння цифровими навичками у селах та містах України

Джерело: [8].

У сільській місцевості кількість людей, які мають низький рівень цифрових навичок або повну їх відсутність складає $19,8 + 38,8 = 58,6\%$. Хороші знання з базових цифрових навичок має $21,2 + 20,2 = 41,4\%$ сільського населення. Якщо говорити про міське населення, то тут ситуація дещо інша. Хороші цифрові навички мають близько $21,6 + 27,9 = 49,5\%$ населення, в той час як низький рівень має $13 + 37,5 = 50,5\%$ міського населення (рис. 2).

У середньому по Україні близько 56,8% зайнятих людей мають достатній та вище достатнього рівень інформаційних навичок, в той час як близько 43,3% їх не має взагалі. Цей аргумент свідчить про те, що рівень цифрових навичок напряму впливає на статус зайнятості (рис. 3).

Розглянемо більш детально якими видами цифрових навичок володіє населення. Близько 74,4% населення володіє комунікативними навичками через Інтернет із використанням Telegram, Messenger, WhatsApp, Viber та Skype. Також ця кількість людей вміє отримувати та відправляти електронні листи самостійно, завантажувати створений матеріал, текст, фотографію, програмне забезпечення тощо, здійснювати дзвінки, розміщувати повідомлення у соціальних мережах, брати участь у онлайн-консультаціях або голосуванні, вести профілі у соціальних мережах (рис. 4).

Зовсім інший рівень цифрових компетенцій дозволяє цим навиком вирішувати проблеми засобами цифровізації. В Україні, відповідно до рис. 4 близько 56,6% населення уміють вирішувати базові проблеми та за допомогою Інтернету. Сюди варто віднести послуги інтернет-банкінгу, покупку та продаж товарів через Інтернет, проходження онлайн навчання, онлайн-курсів,

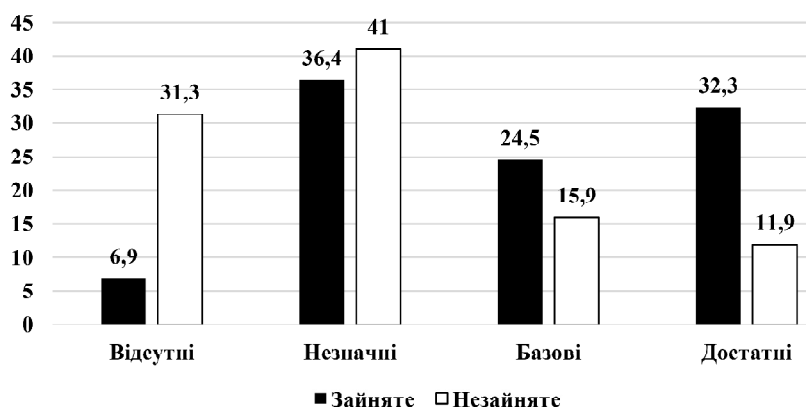

Рис. 3. Порівняння рівня володіння цифровими навичками серед зайнятого та незайнятого населення України

Джерело: [8].

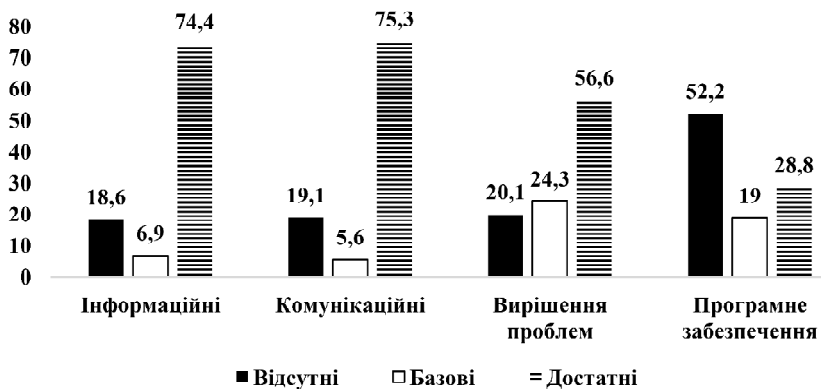

Рис. 4. Структура володіння цифровими навичками серед населення України

Джерело: [8].

здійснення спілкування із студентами та викладачами тощо. Таким чином, більша половина населення має змогу і достатньо навичок, щоб підвищувати свій кваліфікаційний рівень через Інтернет.

Що стосується вміння користування програмним забезпеченням, то ситуація тут дещо гірша. Зокрема, 28,8% населення України уміють користуватися та налаштовувати основне програмне забезпечення, до якого слід віднести Word, Excel, розширені функції організації аналізу даних, сортування, використання формул, використання програмного забезпечення для редагування фотографій або відео файлів, створення презентації або документів, написання коду мовою програмування.

Таким чином, комунікативні навички через засоби цифровізації серед населення України є розвинені найбільше, достатньо розвинені є інформаційні навички і прийнятним є рівень навичок вирішення проблем за допомогою інтернету. Однак для того щоб населення могло отримувати роботу в інноваційних секторах, воно повинно розширювати свої навички користування програмами, а для цього потрібно здійснювати спеціальне навчання.

Для того, щоб вирішити питання зайнятості населення України, необхідно організувати навчання цифровими навичками не тільки на індивідуальному, але і на державному рівні. Зокрема, 53% населення вважають, що вони потребують даного навчання та хотіли би скористатися такими послугами. При цьому абсолютна більшість людей хотіла би пройти не базові, а саме поглиблені професійні курси, які дозволять отримати необхідну роботу [8].

У зв'язку з цим необхідне формування дієвого механізму державної підтримки не тільки у сфері формування робочих місць, але і у сфері підготовки кадрів для того, щоб вони могли з використанням відповідних програм, забезпечити зміни у зайнятості населення та стати рушійною силою структурних зрушень в національній економіці.

Такі програми навчання повинні створюватись з орієнтацією на інноваційну модель економічного розвитку. Кількість і якість робочих місць, створюваних в окремих галузях, необхідно узгоджувати з наявними ресурсами, враховуючи участь вітчизняного ринку праці у міжнародному поділі праці, національні інтереси держави, гео економічні стратегії пошуку власного ринку праці у світовій економіці. Важливо чітко визначити, в яких галузях можна створювати нові робочі місця і де взяти для них достатню кількість кваліфікованих кадрів.

Серед поточного незайнятого населення є люди ініціативні, з високим адаптаційним потенціалом та рівнем кваліфікації, які готові до сприйняття інновацій та здійснення інтелектуальних вкладень у розвиток економіки. Вони будуть активно шукати й реалізовувати можливості для свого працевлаштування, успішно пристосовуватись до вимог робочого місця, використо-

вувати засоби цифровізації для навчання. Для того щоб такі люди мали можливість отримувати роботу, необхідно створювати інноваційні осередки. Для прикладу, це можуть бути осередки інформаційних технологій або інші проєкти з автоматизації та робототехніки, що концентруватимуть інтелектуальний капітал. Значно впливатиме на створення таких осередків державна підтримка, яка повинна сприяти, а не заважати їх розвитку. Основними чинниками сприятливого державного управління можна віднести: помірну політику оподаткування, інформаційне та ресурсне забезпечення створення таких галузей, організація міжнародних конференцій на регіональних рівнях, які дозволять залучати іноземних інвесторів та спеціалістів, що сприятимуть розвитку галузі.

Досить часто люди із високим рівнем інноваційного потенціалу могли би самі стати рушійною силою розвитку економіки за умови державної підтримки та гарантій. В цьому напрямі достатньо розширити стимулювання розвитку електронної торгівлі, яка могла би забезпечити збут виробленої продукції не тільки в межах регіону та країни, але і за кордоном. Відповідно до статистичної інформації, близько 40% населення є активними покупцями товарів та послуг через інтернет. Ще понад 20% є нерегулярними покупцями товарів та послуг через інтернет, таким чином, можна стверджувати, що передумови для розвитку електронної комерції є достатніми для того, щоб ця галузь стрімко розвивалась.

Однак поряд з ними серед незайнятого населення значну частину складають люди, що не мають творчого та інноваційного потенціалу. Досить часто вони володіють низьким рівнем кваліфікації та освіти. Тому в державній політиці зайнятості необхідно враховувати специфіку такого контингенту. У складі комплексу економічних, організаційних та правових заходів, спрямованих на стимулювання даної частини населення повинні бути мотиваційні заходи. Це можуть бути державні програми із розвитку трудових ресурсів та формування сприятливого середовища для виявлення їх потенціалу. На сьогодні державні програми вже здійснюють спроби активації такого сегменту трудових ресурсів шляхом проведення курсів підвищення кваліфікації при службах зайнятості та школах підприємця. Водночас на сьогодні державна підтримка таких спеціалістів є недостатньо значною для того, щоб населення було мотивованим і обізнаним про наявні пропозиції зі сторони держави. Основною перешкодою для розвитку підприємницької ініціативності є труднощі організації підприємницької діяльності, недостатність інформації про діючі програми, відсутність доступу до доступних фінансів.

Таким чином, держава повинна забезпечити збалансованість попиту та пропозиції робочої сили, що передбачає розроблення стратегічних напрямів розвитку та формування планів обсягів та структури робочих місць, що будуть узгодженими із державними програмами розвитку трудових ресурсів та економіки в цілому.

Під час створення нових робочих місць перевагу варто надавати галузям з вищими технологічними укладами, або креативним індустріям, які можуть дати максимальний конкурентний ефект і забезпечити реалізацію національних інтересів України. При цьому у таких галузях повинна забезпечуватись конкурентна оплата праці, адже лібералізація міжнародних економічних відносин дає нині змогу транснаціональним компаніям збирати трудові ресурси з усіх куточків планети, витягуючи весь інноваційний потенціал з країни. Саме тому дуже важливо на етапі підтримки інноваційних галузей створювати такі умови для підприємств, які дозволятимуть забезпечити достатній рівень оплати праці, та при-

цьому мати достатньо ресурсів для розвитку та зростання.

ВИСНОВКИ

З цього дослідження можемо зробити висновок, що вітчизняний ринок зайнятості розвивається в сторону стрімкої цифровізації, що пов'язано із автоматизацією виробничих процесів, а тому потребує модернізації. Аналіз поточного ринку зайнятості в умовах цифрової економіки показує таке:

— одним із показників забезпечення зайнятості в умовах цифрової економіки є рівень цифрових компетенцій;

— на сьогодні цифрові компетенції в Україні не є достатніми для того, щоб забезпечити потреби економіки;

— трудовий потенціал із достатнім рівнем цифрових компетенцій зосереджується у містах з розвинутою бізнес-структурою;

— у селах та невеликих містах рівень цифрових компетенцій є достатньо низьким;

— наявність цифрових компетенцій є одним із факторів успішного працевлаштування;

— більшість населення України має навички комунікацій та отримання інформації через Інтернет, цифровими засобами для вирішення проблем користується близько 56,6% населення; при цьому спеціальними цифровими компетенціями володіє тільки 28,8% населення, що є основним джерелом проблеми працевлаштування.

З метою удосконалення ринку зайнятості необхідно здійснити низку державних заходів: 1) стимулювати інноваційно-активне населення до самозайнятості; 2) сприяти розвитку інноваційних бізнесів та забезпечення можливості формування конкурентоспроможної на міжнародному ринку заробітної плати; 3) здійснювати навчання населення та виявлення в них підприємницького потенціалу; 4) здійснювати фінансове стимулювання активної підприємницького потенціалу в інноваційних сферах.

Література:

1. Ferrari A. DIGCOMP: a Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe (European Union, Luxembourg). 2013.

2. Петюх В.М. Ринок праці: навч. посібник. К.: КНЕУ, 1999. 288 с.

3. Колот А.М. Соціально трудова сфера: стан, відносини, нові виклики, тенденції розвитку. Київ: КНЕУ, 2010. 251 с.

4. Бандур С.І., Заяць Т.А., Куцунко І.В. та ін. Соціальний розвиток України: сучасні тенденції та перспективи. Черкаси: Брама, 2006. 620 с.

5. Маршавін Ю.М. Ринок праці України і державна служба зайнятості в умовах динамічних змін: матеріали досліджень. Київ: Альтерпрес, 2011. 484 с.

6. Маршавін Ю.М. Економічна ефективність заходів щодо активного сприяння зайнятості зареєстрованих безробітних в умовах тривалої кризи: методологія та інструментарій оцінювання. Ринок праці та зайнятості населення. 2016. № 1. С. 3—7.

7. Демографічна та соціальна статистика / Ринок праці / Зайнятості та безробіття. Державна служба статистики України. 2020. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/rp.htm (дата звернення: 15.11.2021 р.).

8. Цифрова грамотність населення України (2019). Міністерство цифрової трансформації України. URL: https://osvita.dia.gov.ua/uploads/0/585-cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2019_compressed.pdf (дата звернення: 15.11.2021 р.).

9. Робота і зайнятості в умовах пандемії COVID-19. Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/robo-ta-i-zainiatist-v-umovakh-pandemii-covid19-traven-2021r> (дата звернення: 15.11.2021 р.).

10. Negroponte N. Being Digital. N. Y.: Knopf, 1995.

11. Коломієць Г.М., Глушач Ю.С. Цифрова економіка: контрверсійність змісту і впливу на господарський розвиток. Бізнес Інформ. 2017. № 7. С. 137—143.

12. Бабкин А.В. Формирование цифровой экономики в России: сущность, особенности, техническая нормализация, проблемы развития. Научно-технические ведомости Санкт-Петербургского государственного политехнического университета. Экономические науки. 2017. № 10. С. 41—49.

13. Азьмук Н.А. Цифрова зайнятість у системі регулювання національної економіки. Проблеми економіки. 2020. № 1. С. 52—58.

14. Куприяновский В.П. Цифровая экономика — умный способ работать. International Journal of Open Information Technologies. 2016. № 4 (2). С. 47—55.

References:

1. Ferrari, A. (2013), DIGCOMP: a Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe. European Union, Luxembourg.

2. Petiukh, V.M. (1999), Rynok pratsi [The labor market], KNEU, Kyiv, Ukraine.

3. Kolot, A.M. (2010), Sotsialno trudova sfera: stan, vidnosyny, novi vyklyky, tendentsii rozvytku [Social and labor sphere: state, relations, new challenges, development trends], KNEU, Kyiv, Ukraine.

4. Bandur, S.I. Zaiats, T.A. and Kutsenko, V.I. (2006), Sotsialnyj rozvytok Ukrainy: suchasni tendentsii ta perspektyvy [Social development of Ukraine: current trends and prospects], 2-d ed., Braма — Ukraina, Cherkasy, Ukraine.

5. Marshavin, Yu.M. (2011), Rynok pratsi Ukrainy i derzhavna sluzhba zajniatosti v umovakh dynamichnykh zmin: materialy doslidzhen' [The labor market of Ukraine and the state employment service in a dynamic change: research materials], Alterpres, Kyiv, Ukraine.

6. Marshavin, Yu.M. (2016), "Economic efficiency of measures to actively promote the employment of registered unemployed in a long crisis: methodology and tools for evaluation", Rynok pratsi ta zajniatist' naselelnia, vol. 1, pp. 3—7, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rpzn_2016_1_2 (Accessed at 15.11.2021).

7. State Statistics Service of Ukraine (2020), "Demographic and social statistics / Labor market / Employment and unemployment", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/rp.ht (Accessed at 15.11.2021).

8. Ministry of Digital Transformation of Ukraine (2021), "Digital literacy of the population of Ukraine", available at: https://osvita.dia.gov.ua/uploads/0/585-cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2019_compressed.pdf (Accessed at 15.11.2021).

9. Razumkov Center (2021), "Work and employment in a COVID-19 pandemic", available at: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/robo-ta-i-zainiatist-v-umovakh-pandemii-covid19-traven-2021r> (Accessed at 15.11.2021).

10. Negroponte, N. (1995), Being Digital, Knopf, N. Y., USA.

11. Kolomiets, G.M. and Glushach, Y.S. (2017), "Digital economy: the controversy of content and impact on economic development", Business Inform, vol. 7, pp. 137—143.

12. Babkin, A.V. (2017), "Formation of the digital economy in Russia: essence, features, technical normalization, development problems", Nauchno-tekhni-cheskiye vedomosti Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo politekhnicheskogo universiteta. Ekonomicheskiiye nauki, vol. 10, pp. 41—49.

13. Azmuk, N.A. (2020), "Tsyfrova zainiatist u systemi rehulivannia natsionalnoi ekonomiky", Problemy ekonomiky, vol. 1, pp. 52—58.

14. Kupriyanovsky, V.P. (2016), "The digital economy is a smart way to work", International Journal of Open Information Technologies, vol. 4 (2), pp. 47—55.

Стаття надійшла до редакції 22.11.2021 р.